

Kohtuasi C-267/20

Eelotsusetaotluse kokkuvõte vastavalt Euroopa Kohtu kodukorra artikli 98 lõikele 1

Saabumise kuupäev:

15. juuni 2020

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Audiencia Provincial de León (Leóni provintsi kohus, Hispaania)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

12. juuni 2020

Apellandid:

AB Volvo

DAF TRUCKS N: V.

Vastustaja:

RM

Põhikohtuasja ese

AB Volvo ja DAF TRUCKS N.V. (edaspidi „apellandid“) esitatud apellatsioonkaebus konkurentsivastasest tegevusest tingitud kahju hüvitamise hagi raames esimeses kohtuastmes tehtud kohtuotsuse peale, millega neilt mõisteti välja kahjuhüvitis RM-ile (edaspidi „vastustaja“).

Eelotsusetaotluse ese ja õiguslik alus

ELTL artikli 267 alusel palutakse tõlgendada Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. novembri 2014. aasta direktiivi 2014/104/EL teatavate eeskirjade kohta, millega reguleeritakse liikmesriikide õiguse kohaseid kahju hüvitamise hagsid liikmesriikide ja Euroopa Liidu konkurentsioiguse rikkumise korral, eelkõige selle artikleid 10, 17 ja 22, ning ELTL artikli 101 ja tõhususe põhimõtte mõju põhikohtuasja kohaldatavate õigusnormide kindlaksmääramiseks.

Eelotsuse küsimused

1. Kas ELTL artiklit 101 ja tõhususe põhimõtet tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus riigisisese õigusnormi tõlgendus, mille kohaselt ei ole viieaastane hagi esitamise tähtaeg, mis on ette nähtud direktiivi artiklis 10, ja kahju kohtulikku hindamist käsitlev artikkel 17 kohaldatavad tagasiulatuvalt, ja mille kohaselt võetakse tagasiulatuvuse arvestamise aluseks karistuse kuupäev, mitte hagi esitamise kuupäev[?]
2. Kas direktiivi 2014/104/EL artikli 22 lõiget 2 ja mõistet „tagasiulatuva jõud“ tuleb tõlgendada nii, et selle direktiivi artikkel 10 on kohaldatav niisugusele nõudele, nagu on esitatud põhikohtuasjas ja mis esitati küll pärast direktiivi ja ülevõtmisnormi jõustumist, kuid puudutab siiski varasemaid faktilisi asjaolusid või karistusi[?]
3. Kas sellise sätte nagu konkurentsiseaduse artikli 76 kohaldamisel tuleb direktiivi 2014/104/EL artiklit 17 kahju kohtuliku hindamise kohta tõlgendada nii, et tegemist on menetlusnormiga, mida kohaldatakse põhikohtuasjas, milles hagi on esitatud pärast riigisisese ülevõtmisnormi jõustumist[?]

Viidatud Euroopa Liidu õigusnormid

ELTL artikkel 101

Direktiiv 2014/104: artikli 10 lõige 3, artikli 17 lõige 1, artikli 22 lõiked 1 ja 2 ning artikkel 23.

Viidatud liikmesriigi õigusnormid

Direktiiv 2014/104 on Hispaania õigusesse üle võetud kuninga 26. mai 2017. aasta dekreetseadusega 9/2017, millega võetakse üle Euroopa Liidu direktiivid finants-, kaubandus- ja tervishoiuvaldkonnas ning töötajate lähetamise kohta (Real Decreto-ley 9/2017 por el que se transponen directivas de la Unión Europea en los ámbitos financiero, mercantil y sanitario, y sobre el desplazamiento de trabajadores). Selle dekreetseaduse artikliga 3 muudeti 3. juuli 2007. aasta seadust 15/2007 konkurentsi kaitse kohta (Ley 15/2007 de Defensa de la Competencia; edaspidi „konkurentsiseadus“), määrates kahju hüvitamise hagide esitamiseks viieaastase aegumistähtaja (konkurentsiseaduse uue artikli 74 lõige 1) ja reguleerides kahjuhüvitise suuruse kindlakstegemist tõendamiskoormise osas, mis lasub isikul, kes kahjuhüvitist taotleb, teatud nüansside abil, nagu näiteks kahju tekitamise ümberlükatav eeldus kartelliks kvalifitseeritud rikkumiste puhul (konkurentsiseaduse artikli 76 lõige 3) või kohtunike õigus hinnata kahju suurust, kui kahju olemasolu on tõendatud, aga oleks praktiliselt võimatu või äärmiselt raske selle suurust täpselt kindlaks teha (konkurentsiseaduse uue artikli 76 lõige 2). Nimetatud kuninga dekreetseaduse artikliga 4 omakorda lisati 7. jaanuari 2000. aasta tsiviilkohtumenetluse seadusesse 1/2000 (Ley 1/2000 de

Enjuiciamiento Civil) regulatsioon konkurentsieeskirjade rikkumisest tingitud kahju hüvitamise menetlustes tõenditega tutvumise kohta.

Kuninga dekreetseaduse 9/2017 esimene üleminekusäte sisaldab kahte lõiget. Esimene näeb ette, et selle artiklit 3 (millega muudetakse konkurentsiseadust) ei kohaldata tagasiulatuvalt, samas kui teine lõige näeb ette, et selle artikkel 4 (millega muudetakse tsiviilkohtumenetluse seadust) on kohaldatav üksnes menetlustele, mis on algatatud pärast nimetatud kuninga dekreetseaduse jõustumist 27. mail 2017, mis tähendab, et Hispaania Kuningriik ei pidanud direktiivi 2014/104 ülevõtmise tähtajast kinni.

Põhikohtuasja asjaolude ja menetluse kokkuvõte

- 1 Olles ostnud 2006. ja 2007. aastal liisingulepingu alusel kolm veoautot, esitas vastustaja 1. aprillil 2018 apellantide vastu tagantjärele (*follow-on*) hagi nõudega mõista välja hüvitis kahju eest, mis oli tingitud viimaste konkurentsivastasest tegevusest, kes on sõnaselgelt nimetatud komisjoni 19. juuli 2016. aasta otsuses Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 101 ja EMP lepingu artikli 53 kohase menetluse kohta määratud karistuse adressaatideks (juhtum AT.39824 – Veoautod) (edaspidi „veoautode otsus“). Konkreetselt nõudis vastustaja oma nõudes, et apellantidelt mõistetak tema kasuks solidaarselt välja 38 148,71 eurot või kohane summa, millele lisanduvad seadusjärgne intress ja kohtukulud.
- 2 Veokite otsus tehti 19. juulil 2016 ja avaldati Euroopa Liidu Teatajas 6. aprillil 2017. Selles karistatakse Euroopa Liidu turu peamisi veoautotootjaid kartelli eest, mis kehtis 1997. aasta jaanuarist kuni 2011. aasta jaanuarini ja mis kujutab endast ELTL artikli 101 rikkumist.
- 3 Vastustaja tugines oma hagiavalduses teise võimalusena juhuks, kui direktiivi 2014/104 ei loeta kohaldatavaks ega Hispaania õiguskorda üle võetuks, tsiviilseadustiku (Código Civil) artiklis 1902 sätestatud lepinguvälise vastutuse üldteooriale ja seda rakendavale kohtupraktikale, milles on hagi esitamise tähtaeg üks aasta.
- 4 AB VOLVO ja TRUCKS N. V. vaidlesid nõudele vastu, tuginedes muu hulgas kahju hüvitamise nõude aegumisele, kuna üheaastane tähtaeg oli möödunud (lepinguvälise vastutuse hagi).
- 5 Vaidlustatud kohtuotsusega rahuldati nõue osaliselt, mõistes apellantidelt välja hüvitise, mis on 15% sõidukite ostuhinnast. Selles kohtuotsuses lükati hagi aegumise vastuväide tagasi, kuna muu hulgas loeti kohaldatavaks viieaastast aegumistähtaega, mis oli hagi esitamise kuupäeval (1. aprill 2018) juba lisatud konkurentsiseaduse artikli 74 lõikesse 1 direktiivi 2014/104 üle võtnud kuningliku dekreetseadusega. Kohtuotsuses kohaldatakse ka direktiivi 2014/104 artikli 17 lõikes 2 – mis on üle võetud konkurentsiseaduse artikli 76 lõikega 3 – ette nähtud kahju eeldust, kuna loetakse, et see seadus on vaidlusalusele juhtumile kohaldatav,

seada enam, et see on menetluslikku laadi arvestades, kuna see reguleerib kahju tõendamise koormise jaotust.

- 6 Analoogselt, kui on tuvastatud, et kahju ulatuse tõendamine on erakordselt raske, kasutatakse kohtuotsuses kahju kohtuliku hindamise võimalust, kohaldades konkurentsiseaduse artikli 76 lõiget 2, millega on üle võetud direktiivi 2014/104 artikkel 17, leides, et see säte on tõendamiskoormise osas menetluslikku laadi.
- 7 Oma apellatsioonkaebuses väidavad apellandid, et direktiivi 2014/104 ei saa tagasiulatavalt kohaldada, kuna konkurentsivastane tegevus, mille eest Euroopa Komisjon karistuse määras, lõppes 18. jaanuaril 2011, sest direktiivi õigusnormide tagasiulatava jõu puudumise kindlaks määramiseks on oluline asjaolude asetleidmise kuupäev. Seevastu leiavad nad, et kohaldatav on tsiviilseadustiku artiklis 1902 sätestatud kord, mille kohaselt peab hageja tõendama kahju olemasolu ja suurust. DAF TRUCKS N. V. väidab lisaks, et hagi on aegunud, kuna direktiivis ette nähtud viieaastane tähtaeg ei ole kohaldatav, vaid kohaldatav on just üheaastane tähtaeg, mis hakkas tema sõnul kulgema veokite otsust käsitleva pressiteate avaldamise päevast 19. juulil 2016.
- 8 Oma vastuses apellatsioonkaebusele tugineb vastustaja selleks, et väita, et kohaldatav on viieaastane tähtaeg, direktiivi 2014/104 artikli 10 lõikele 3 ja konkurentsiseaduse artiklile 74 koostoimes selle direktiivi artikliga 22 ja kuninga dekreetseaduse 9/2017 esimese üleminekusättega.

Põhikohtuasja poolte peamised argumendid

- 9 Apellandid on eelotsusetaotluse esitamise vastu, kuna nad ei leia, et oleks tõlgendamiskahtlusi, sest nad on seisukohal, et direktiiv ei ole selle menetluse suhtes kohaldatav.
- 10 Ka hageja vaidleb eelotsusetaotlusele vastu seetõttu, et talle näib selge, et direktiiv on kohaldatav.

Eelotsusetaotluse põhjenduse kokkuvõte

- 11 Põhikohtuasjas on põhiline määrata konkreetselt kindlaks, milliseid norme tuleb kohaldada kahju hüvitamise hagi aegumistähtaja kindlaksmääramiseks ning tõendamiskoormise ja kahju kohtuliku hindamise normide kohaldamiseks. Eelkõige vaieldakse direktiivi 2014/104 (nii otseselt kui ka kaudselt) kohaldamise üle kohtuasjas, kus on kahtlusi selle üleminekukorra suhtes.
- 12 Nõude aluseks olevad asjaolud, mis kujutavad endast ELTL artikli 101 rikkumist, leidsid aset enne direktiivi 2014/104 jõustumist, samas kui komisjon võttis veoautode otsuse vastu 19. juuli 2016, st direktiivi jõustumise 26. detsembril 2014 ja selle ülevõtmise tähtaja, mis möödus 27. detsembril 2016 – ja millest Hispaania

ei pidanud kinni, kuna kuninga dekreetseadus 9/2017 direktiivi ülevõtmise kohta jõustus alles 27. mail 2017 – vahelisel ajal.

- 13 Eeltoodut arvestades on eelotsusetaotluse esitanud kohtul **kahtlusi seoses direktiivi 2014/104 ja kuninga dekreetseaduse 9/2017, millega see direktiiv üle võeti, kohaldamisega üleminekuperioodil**, samas kui direktiivi ajalist kohaldamisala on direktiivi artikliga 22 üldiselt piiratud nii, et selle ülevõtmisel ei tohi materiaalõigusnorme kohaldada tagasiulatavalt (direktiivi artikli 22 lõige 1). Kõik muud direktiivi rakendavad riigisisised sätted, st menetlusnormid, on siiski kohaldatavad olukordadele, mis leidsid aset enne direktiivi jõustumist, kuid üksnes pärast direktiivi jõustumist esitatud hagide kontekstis (direktiivi artikli 22 lõige 2).
- 14 Sellega seoses väljendub esimene kahtlus selles, kuidas tõlgendada direktiivi artiklis 22 kasutatud mõistet „tagasiulatav mõju“, ja kas see viitab käesolevas asjas salajaste kokkulepete tõttu konkurentsieeskirjade rikkumise kuupäevale või tuleb lähtuda komisjoni karistuse kuupäevast või olenevalt olukorrast kahju hüvitamise hagi esitamise kuupäevast. Teine kahtlus keskendub mõiste „materiaalõigusnormid“ tõlgendamisele ja konkreetselt sellele, kas direktiivi artiklis 10 ette nähtud aegumine ja viieaastane tähtaeg on oma olemuselt materiaalõigusnormid, mistõttu neid ei kohaldata tagasiulatavalt. Analoogselt keskendub kolmas tõlgendamiskahtlus direktiivi artikli 17 regulatsioonile, kahju hindamise pädevusele ning selle „materiaalõigusnormi“ või menetlusnormi olemusele.
- 15 Need direktiivi 2014/104 üleminekukorra tõlgendamise kahtlused kanduvad üle kuninga dekreetseaduse 9/2017 esimeses üleminekusättes ette nähtud korrale, milles ei peeta kinni direktiivi kohasest materiaal- ja menetlusõiguse normide eristamisest, vaid eristatakse tsiviilkohtumenetluse seadustikku tehtud muudatusi, mida kohaldatakse pärast nende jõustumist algatatud menetlustele, ning konkurentsiseaduse muudatusi, mille kohta näeb kuninga dekreetseaduse 9/2017 esimene üleminekusäte ette, et „need ei ole tagasiulatavalt kohaldatavad.
- 16 Kahtlus direktiivi 2014/104 mõiste „tagasiulatav jõud“ osas on nüüd üle kantud ülevõtmisnormis kasutatud mõistetele. Tekib seega küsimus, kas kuninga dekreetseaduse esimest üleminekusätet tuleb tõlgendada nii, et konkurentsiseaduse eeskirjade (aegumistähtaeg, tõendamiskoormis ja kahju kohtulik hindamine) muudatus on kohaldatav hagidele, mis on esitatud pärast kuninga dekreetseaduse jõustumist (27. mail 2017), nagu põhikohtuasjas esitatud hagi, mis esitati 1. aprillil 2018, ning kas ELTL artikli 101 tõhususe põhimõte nõuab sellist tõlgendamist.
- 17 Mis puutub konkreetselt **põhikohtuasjas esitatud hagi aegumistähtaega**, siis nägi direktiiv 2014/104 ette, et kõik liikmesriigid peavad tagama vähemalt viieaastase tähtaja konkurentsiniormide rikkumisest tingitud kahju hüvitamise nõude esitamiseks ja see miinimumtähtaeg on kehtestatud kuninga dekreetseaduses 9/2017. Nii muutus see tsiviilseadustiku artiklis 1968

lepinguvälise kahju hüvitamise hagide puhul üldiselt ette nähtud ühe aasta pikkusest tähtajast viieaastaseks tähtajaks. Kuna nimetatud kuninga dekreetseadus kehtestab konkurentsiseadusesse tehtud muudatuste tagasiulatava jõu puudumise põhimõtte, siis on küsimus, mis saab hagidest, mis ei olnud kuninga dekreetseaduse jõustumise ajal aegunud, nagu seda on põhikohtuasjas esitatud hagi, ja kas kehtib täiendav tähtaeg, nii et see on kokku viis aastat, mis on nüüd seaduses ette nähtud. See küsimus on asjakohane, sest apellandid kinnitavad, et tähtaega tuleb hakata arvestama alates veokite otsuse kohta pressiteate avaldamisest (19. juulil 2016), nii et hagiavalduse esitamise kuupäeval (1. aprill 2018) oli see üheaastane tähtaeg juba möödunud.

- 18 Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et direktiivi artikli 10 sätted ei ole puhtalt menetluslikku laadi ning et Hispaania seadusandjal oli vabadus liigitada kahju hüvitamise nõuete aegumistähtaeg materiaalõigusnormiks ja lisada see konkurentsiseaduse muudatusse. Ta lisab, et selle direktiivi artikli 22 lõiget 2 silmas pidades võib sellise klassifikatsiooni siiski kahtluse alla seada pärast direktiivi 2014/104 ülevõtmist, kuna tegemist on juhtumiga, kus hagi ei olnud vastavalt veoautode otsuse kuupäeval kehtinud õigusaktidele veel aegunud.
- 19 Kui pooldada tõlgendust, et ainus kohaldatav aegumiskord on tsiviilseadustiku oma, siis tekib küsimus, kas see viimane on kooskõlas ELTL artikliga 101 ja tõhususe põhimõttega, mis näeb ette, et riigisisised õigusnormid ei tohi muuta liidu õiguskorraga antud õiguste kasutamist praktiliselt võimatuks või ülemäära raskeks. Sellega seoses tekib ka küsimus, kas kehtivat korda tuleb tõlgendada nii, et see võimaldab esitada hagnid, mis ei olnud enne ülevõtmisnormi jõustumist aegunud, määrates tähtaja arvestamise alguskuupäeva kindlaks lähtuvalt otsuse Euroopa Liidu Teatajas avaldamise kuupäevast 6. aprillil 2017, mitte pressiteate avaldamisest, või siis arvestades muid riigisisese õiguse üleminekusätteid, mis võivad viia uue tähtaja kooskõlla varem kehtinud tähtajaga, ja jätkata tähtaja arvestamist kuni viie aasta möödumiseni, tingimusel, et vana õigusakti alusel juba aegunud hagnid ei saa „taaselustada“.
- 20 Lõpuks, mis puutub **direktiivi 2014/104 artiklis 17 ja konkurentsiseaduse uue artikli 76 lõikes 2 ette nähtud kohtuliku kahju hindamise õigust**, siis tuleb meelde tuletada, et vastavalt dekreetseaduse 9/2017 esimesele üleminekusättele ei ole konkurentsiseaduse uutel sätetel tagasiulatuvat jõudu, kuigi paljud neist on pigem menetluslikud kui materiaalõiguslikud (kahju eeldus, tõendamiskoormis jne).
- 21 Lepinguvälise vastutuse nõude esitamise üldine kord, mis kehtis kahju hüvitamise hagide esitamiseks enne konkurentsiseaduse muutmist, erineb oluliselt eelkõige vajaduse poolest tõendada kahju ja selle suurus kindlaks teha (ning seoses eespool analüüsitud aegumistähtaegadega). Kuninga dekreetseadusega 9/2017 lisati oluline uus küsimus, mis on põhikohtuasja lahendamiseks asjakohane, nimelt konkurentsiseaduse uue artikli 76 lõige 2 annab kohtule õiguse hinnata tekitatud kahju suurust, kui kättesaadava teabe põhjal osutub see hageja jaoks äärmiselt koormavaks või keeruliseks. Näib, et konkurentsioiguse rikkumisega tekitatud

kahju hüvitamise kohtumenetlustes, mis on algatatud pärast konkurentsiseaduse muutmist, on kohustuslik kohaldada varasemat materiaalõigust, kui tegemist on rikkumistega, mis on aset leidnud enne selle reformi jõustumist.

- 22 Nüüd kui vaidlustatud kohtuotsuses on tuvastatud kahju suuruse kindlakstegemisele omased vaieldamatud raskused, tuleb kindlaks määrata, kas direktiiv 2014/104 on kohaldatav ja kas seega on võimalik kasutada kahju kohtuliku hindamise õigust, mis näib olevat laiem kui liikmesriigi kohtule riigisiseses kohtupraktikas antud paindlikkus.
- 23 Sellega seoses tekib eelotsusetaotluse esitanud kohtul ka küsimus, kas nimetatud direktiivi artikkel 17 on puhtalt menetluslikku laadi ning kas tõendamiskoormist ja kahju suuruse kindlakstegemist käsitlevaid õigusnorme, millel on väga otsene seos selles valdkonnas kohaldatavate materiaalõigusnormidega, tuleb pidada materiaal- või menetlusõigusnormideks.
- 24 See seab nimetatud direktiivi artikli 22 lõiget 2 arvestades kahtluse alla Hispaania seadusandja vabaduse klassifitseerida need õigusnormid kahju hüvitamise nõuete puhul materiaalõigusnormideks ja lisada need konkurentsiseaduse muudatusse (artikli 76 lõige 2).

TÖÖDOKUMEN